

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten kan inte ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna i landet. Information bör sökas också från andra källor.

Mänskliga rättigheter i Togo 2010

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Situationen för de mänskliga rättigheterna i Togo har successivt kommit att förbättras under de senaste tre åren, även om många brister kvarstår.

Fängelseförhållandena är överlag undermåliga. Långvariga häktningar utan rättegång är vanligt förekommande. Rättsväsendet är inte oberoende från den verkställande makten då det är öppet för politiska påtryckningar. Straffriheten är utbredd och polisväsendet är generellt ineffektivt och korrupt. Inga trovärdiga uppgifter är kända vad avser politiskt motiverade mord eller försvinnanden. Godtyckliga arresteringar och häktningar är dock vanligt förekommande.

Yttrande- och pressfrihet garanteras i grundlagen och respekteras generellt. Journalister och TV- och radioproducenter praktiserar dock själv censur i viss utsträckning på grund av tidigare års trakasserier. Diskriminering baserad på etnicitet, sexualitet och kön är vanligt förekommande. Kvinnornas situation är särskilt svår och skillnader mellan könen till kvinnans nackdel är en realitet både i lagstiftning och praktik. Det utförs fortfarande kvinnlig könsstympning i vissa samhällsgrupper. Handel med barn är ett mycket allvarligt problem i landet.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Togo har ratificerat följande centrala konventioner rörande de mänskliga rättigheterna:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights* (ICCPR). Man har även anslutit sig det första fakultativa tilläggsprotokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights* (ICESCR).
- Konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, *Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination* (CERD).
- Konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women* (CEDAW). Togo har däremot inte undertecknat eller anslutit sig till det fakultativa tilläggsprotokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child* (CRC), samt de fakultativa protokollen om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi respektive om barn i väpnad konflikt
- Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (CAT). Togo ratificerade det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr (OPCAT) under 2010.
- Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter.
- Flyktingkonventionen och det tillhörande protokollet från 1967.

Togo har varken undertecknat eller ratificerat konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) eller Romstadgan för den Internationella brottmålsdomstolen (ICC).

Togo har uppfyllt rapporteringsskyldigheten till de konventionsbaserade övervakningskommittéerna under ICCPR, ICECRS, CERD och CEDAW. Eftersläpning i rapportering noteras dock till barnrättskommittén och tortyrkommittén.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Endast ett fåtal av politiska mord som begåtts under tidigare år har uppklarats. Inga trovärdiga uppgifter är kända om eventuella mord eller försvinnanden under tvång med politiska undertoner på senare tid.

Fängelseförhållandena är undermåliga och karaktäriseras av överbeläggning (framförallt i huvudstaden Lomé) dålig hygien, otillräcklig sjukvård samt korrupt fängelsepersonal. I april 2010 rapporterades i nationell media att fångar dog av svält i fängelserna och att måltider serverades som endast var värda 150 CFA (vilket motsvarar ca 2 SEK) per dag. Sjukdomar och droger är vanligt förekommande i fängelserna. Om en intagen blir sjuk måste en muta ofta betalas till fängelsevårdare för tillåtelse att besöka sjukstugan.

Konstitutionen förbjuder tortyr och annan misshandel mot fängslade och häktade personer. I praktiken förekommer det att säkerhetsstyrkor misshandlar häktade i samband med arrestering. Färre fall av övervåld rapporterades under år 2010 än under tidigare år. Statistik från ministeriet för mänskliga rättigheter från april 2010 uppmärksammar 116 rapporterade fall av tortyr under 2009.

4. Dödsstraff

Den 24 juni 2009 röstade regeringen enhälligt för ett avskaffande av dödsstraffet. Togo blev därmed det 95:e landet i världen att avskaffa dödsstraffet.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Rättssäkerheten i Togo är överlag otillfredsställande. Godtyckliga arresteringar och häktningar är vanligt förekommande. Lagen bemyndigar domare, högre polisämbeten, prefekter och borgmästare att utfärda häktningsorder, men många personer fängslas godtyckligt och i hemlighet. Enligt lagen kan en person hållas frihetsberövad utan anklagelser i 48 timmar. I särskilt allvarliga eller komplicerade utredningar kan ytterligare 48 timmar tillåtas. I praktiken är det emellertid vanligt att personer hålls frihetsberövade under längre perioder än så, utan domstolsbeslut.

Uppskattningsvis väntar över två tredjedelar av det totala antalet interner på rättslig prövning. Det görs ingen åtskillnad mellan dessa häktade personer och dömda fängelseinterner. Nationella civilsamhällsorganisationer har uppmärksammat flera fall då tiden i fängelse i väntan på rättegång är längre än själva straffet. Enligt uppgift finns häktade fångar som väntat på rättegång i över 13 år. Rätten till borgen kränks i många fall. Besök av anhöriga förhalas stundtals. Åtalade har vidare inte rätt till oskuldspresumtion, det vill säga att en person anses vara oskyldig till dess att skyldighet till brott kan rättsligen bevisas.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Enligt grundlagen råder rörelsefrihet och det ska inte finnas några restriktioner för togolesiska medborgare vad gäller resor inom och utom landet. I praktiken kringskärs dock dessa rättigheter kraftigt. Vid inrikes resor förekommer väpnade säkerhetskontroller där godtyckliga visiteringar av personer och fordon görs. Bristfälligt disciplinerade soldater kräver i många fall mutor. Dessa säkerhetskontroller utnyttjas även emellanåt som ett instrument för att hindra medlemmar av oppositionen från att ta sig till politiska möten runt om i landet.

Utrikesresor försvåras av myndigheternas rigorösa dokumentationskrav vid utfärdande av pass. En kvinna kan inte få ett pass utan sin makes samtycke.

7. Strafffrihet

Strafffriheten är utbredd och polisväsendet är generellt ineffektivt och korrupt. Regeringen utreder och bestraffar normalt inte de poliser och militärer som begått brott, inte heller har man åtalat de ansvariga för tidigare års försvinnanden och utomrättsliga avrättningar.

Även om konstitutionen föreskriver ett oberoende rättsväsende, fortsätter den verkställande makten att utöva kontroll över rättsväsendet. Korruption är ett utbrett problem. Advokater mutar inte sällan domare för att påverka domstolsutslag. Domstolsväsendet är därtill både överbelastat och underbemannat.

En form av sannings- och försoningskommission, CVJR (Commission Nationale Vérité, Justice, Réconciliation), inrättades år 2009 för att utreda politiska brott som begåtts under åren 1958-2005 och för att förhindra att liknande brott sker i framtiden.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings-, och religionsfrihet m.m.

Grundlagen garanterar yttrande- och pressfrihet vilket generellt också respekteras. Journalister och TV- och radioproducenter praktiserar i viss utsträckning dock själv censur mot bakgrund av tidigare trakasserier från regeringens sida.

Togo har en relativt livaktig press. Det finns fler än 25 privatägda tidningar som publiceras med viss regelbundenhet. Den enda dagliga tidningen är *Togo Presse* som ägs och kontrolleras av regeringen.

Eftersom tidningar är förhållandevis dyra är TV och radio de viktigaste medierna. Det finns en statsägd TV-kanal, *Télévision Togo*, och åtta mindre tv-stationer. Den inhemska radion är inte lika regeringskritisk som pressen.

Genom sina radio- och TV-kanaler samt *Togo Presse* dominerar regeringen massmedia. Konstitutionen inrättade ett statligt kontrollorgan för media (High Authority of Audiovisuals and Communications, HAAC) för att sörja för mediafrihet, etisk standard och tilldela frekvenser till privata TV- och radiostationer. HAAC är formellt oberoende men fungerar i praktiken som en förlängd arm av regeringen. HAAC har under tidigare år vid ett flertal tillfällen stängt ner radiostationer som varit alltför kritiska till regeringen. En viss förbättring av situationen kan dock noteras under de senaste tre åren. Kontrollorganet har inte gjort några försök att reglera tillgången till Internet.

Föreningsfriheten garanteras av konstitutionen. Politiska partier måste registreras och får enligt författningen inte bildas på etnisk, religiös eller regional basis. Under år 2010 respekterade regeringen generellt dessa principer och erkände olika föreningar och införde inga betydande restriktioner för politiska partier. Även enskilda organisationer måste registreras och uppfylla vissa föreskrivna krav för legalisering.

Religionsfrihet garanteras av författningen och respekteras i praktiken. Utöver de tre vanligaste trosuppfattningarna katolicism, protestantism och islam finns ett flertal av officiellt godkända religiösa sammanslutningar.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Presidentval hölls i mars 2010. Faure Gnassingbé vann valet och fortsatte därmed på presidentposten. Internationella observatörer noterade inga större oegentligheter i samband med valet.

Det finns inga juridiska begränsningar för kvinnor att delta i det politiska arbetet. Kvinnor fick rösträtt och valbarhet till politiska poster redan 1945 och den första kvinnan valdes in i parlamentet 1961. Kvinnor är dock underrepresenterade i både regering och parlament.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Diskriminering på grund av etnicitet är vanligt förekommande i arbetslivet.

Arbetsvillkoren lämnar mycket övrigt att önska. Det finns fastställda minimilöner och andra riktlinjer som arbetsgivarna bör följa. Minimilönerna är dock alltför låga för att möjliggöra en dräglig levnadsstandard.

De myndigheter som övervakar efterlevnaden av regelverket när det gäller säkerhetsföreskrifter är mycket svaga i sin övervakningsfunktion. Reglerna följs därför sällan.

Bedömningen av arbetsvillkoren påverkas också negativt av det faktum att den togolesiska lagstiftningen inte innehåller något uttryckligt förbud mot tvångsarbete. Barnarbete är vanligt förekommande. Uppgifter tyder också på att landet har blivit ett regionalt centrum för handel med barn.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Togo återfanns på plats 139 av 169 stater i FN:S utvecklingsprogramms index över mänsklig utveckling för 2010. De pengar som satsas på sjukvård är begränsade och dessutom ojämnt fördelade. Drygt fem procent av bruttonationalprodukten (BNP) satsas på sjukvården. I ett längre perspektiv har dock vissa framsteg gjorts. Den förväntade medellivslängden har successivt ökat och är för närvarande 63 år. Inte desto mindre har FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter i sin rapportering påpekat att statens service på hälsoområdet är av "extremt låg kvalitet". Förekomsten (prevalensen) av hiv/aids ligger på strax över tre procent av befolkningen.

12. Rätten till utbildning

Utbildningssektorns andel av den statliga budgeten uppgår till ungefär en tredjedel. Staten erbjuder fri utbildning i statliga skolor och skolplikt gäller till 15 år för såväl pojkar som flickor. Denna bild stämmer dock inte med verkligheten; alla barn får inte del av en grundläggande utbildning. Antalet flickor som är inskrivna i grundskolan är cirka 72 procent, vilket innebär att det inte är någon signifikant skillnad jämfört med pojkar (-0,9 procent). Grundskolan är gratis för både pojkar och flickor. I gymnasieskolor har flickor reducerade avgifter för att främja deras skolgång. Enligt utbildningsministeriet i Togo utgör flickor 80 procent av alla registrerade elever i gymnasieskolorna. Det bör dock noteras att avhopp från gymnasieskolorna bland flickor är mycket vanligt på grund av det höga antalet tonårsgraviditeter (flickorna tvingas lämna skolan eftersom det enligt lag är förbjudet för gravida att gå i skolan).

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Den allmänna levnadsstandarden i Togo ligger på en låg nivå. Den utbredda fattigdomen begränsar möjligheterna att uppnå en tillfredsställande levnadsstandard. Enligt UNDP:s index över mänsklig utveckling låg BNP per invånare år 2009 på 850 USD (köpkraftskorrigerat). Många arbetare har fler än ett arbete, och bedriver ibland även självhushåll, för att klara sig.

14. Kvinnors rättigheter

Konstitutionen förbjuder diskriminering av kvinnor, något som inte efterföljs i praktiken.

En lag som antogs 1980 (*Code des personnes et de famille*) innehåller flera diskriminerande bestämmelser. Art. 42 tillåter en gift man att lagligt ingå månggifte om hustrun är medicinskt steril, men samma sak gäller inte en gift kvinna med en steril man. Art. 101 som tar upp familjeöverhuvud (Chef de famille) är endast riktad till män. Detta innebär att en gift man enligt lag har rätt att ensam välja bostad och bostadsort. Han har också ensam rätt att fatta beslut gällande gemensamma barn, samt har rätt till särskilda statliga stöd som inte gäller för kvinnor.

Våld mot kvinnor är ett stort problem i Togo. Hustrumisshandel beräknas drabba en tiondel av de togolesiska kvinnorna, men trots att det finns möjlighet till upprättelse i såväl det traditionella storfamiljsamhället som det juridiska systemet, ingriper polisen sällan vid familjevåld.

Kvinnor diskrimineras vidare vad gäller arv och andra familje- och civilrättsliga frågor. Enligt den traditionella rättsbildningen, som gäller för det stora flertalet kvinnor, har en hustru ingen rätt till underhåll vid skilsmässa och ingen arvsrätt vid sin makes död. En man har dessutom laglig rätt att begränsa sin hustrus rätt till arbete eller kontrollera hennes inkomster. En gift kvinna måste ha sin makes samtycke för att ansöka om ett pass. Emellertid synes regeringen i Togo ha frångått den traditionella rättsbildningens bestämmelse om makes samtycke för resor inom länder som ingår i Västafrikanska staters ekonomiska gemenskap (ECOWAS), vilka endast kräver nationell identitetshandling.

Kvinnlig könsstympning tillämpas fortfarande inom vissa etniska grupper. FN:S barnfond beräknar att cirka sex procent av alla kvinnor i Togo har blivit utsatta för könsstympning. I de regioner där ingreppet framförallt förekommer beräknas mer än hälften av kvinnorna vara drabbade. 1998 antog regeringen en lag som förbjuder könsstympning. Några fall har därefter lett till åtal. Regeringen anordnar seminarier och kampanjer mot kvinnlig könsstympning. Många enskilda organisationer anordnar också utbildningar för att informera kvinnorna om deras rättigheter och hur de som utsätts för könsstympning ska omhändertas.

15. Barnets rättigheter

Togo har ratificerat FN:s konvention om barnets rättigheter. Handel med barn är dock ett mycket allvarligt problem i landet och kan i viss utsträckning ske under slavliknande förhållanden. Avsaknad av en effektiv lagstiftning, liksom bristande resurser och förmåga hos rättsväsendet och förvaltningen i övrigt, försvårar kampen mot handeln med barn.

Arbetslagstiftningen förbjuder anställning av barn under fjorton år, men i vissa fall arton år. Dessa regler efterlevs endast i den officiella ekonomin. Inom den inofficiella ekonomin är det mycket vanligt att barn arbetar på sina föräldrars jordbruk och för mindre handelsföretag. År 2000 ratificerades ILO:s konvention 182 om ett förbud mot de värsta formerna av barnarbete.

Enligt människorättsorganisationen Human Rights Watch berör handeln främst barn i åldrarna 8 till 15 år. Barn säljs eller "lånas ut" till städer inom landet eller till grannländer för anställning inom främst hushåll och jordbruk. Handel med barn görs ofta med familjens samtycke eftersom denna ofta får ersättning och falska löften om utbildning för barnet.

Cirka 4,5 procent av befolkningen har ingått barnäktenskap. Regeringen har åtagit sig att sänka antalet barnäktenskap under kommande år.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt ursprungsbefolkning

Det finns inget särskilt minoritetsskydd eller skydd för ursprungsbefolkningar varken i lag eller praxis.

Togos befolkning består av ett fyrtiotal etniska grupper. Av hävd råder det ömsesidig rivalitet och diskriminering mellan grupper i nord och syd. Denna diskriminering är framträdande i arbetslivet, men även bosättning bestäms efter etnisk tillhörighet, med segregation som följd. Medan den ekonomiska makten finns i söder, har den politiska makten under president Gnassingbé fått hemvist i norr, främst hos dennes eget folk, kabré.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexualitet är olagligt i Togo och diskriminering mot homosexuella personer förekommer. Om en person ertappas med att utföra "homosexuella

handlingar” kan denne dömas till upp till tre års fängelse eller böter på 100 000 till 500 000 CFA (1 300-6 600 SEK). Enligt uppgift har ingen dömts till fängelse för homosexuella handlingar på senare år.

18. Flyktingars rättigheter

Togo samarbetar med FN:s flyktinghögkommissariat (UNHCR) även om landet inte har någon lagstiftning som ger flykting- och asylstatus i enlighet med FN:s regelverk på området. Enligt UNHCR har Togo ungefär 8 500 flyktingar, av vilka en majoriteten kommer från Ghana.

19. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

En lag antogs 2005 som förbjuder diskriminering av personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden, inom utbildning, tillgång till vård och tillhandahållandet av andra tjänster. Regeringen har emellertid inte sett till att lagen efterlevs. I praktiken är den funktionsnedsatte i stor utsträckning hänvisad till hjälp av anhöriga eller till tiggeri.

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Det finns ett stort antal oberoende människorättsorganisationer i Togo, bland andra Togolese Human Rights League (LTDH), Center of Observation and Promotion of the Rule of Law(COPED), African Center for Democracy, Human Rights and Protection of Detainees (CADEPROD) och Togolese Association for the Defense and Protection of Human Rights (ATDPDH).

I allmänhet tillåter regeringen organisationer att undersöka påstådda brott mot de mänskliga rättigheterna, men ibland utsätts grupperna för trakasserier och hot. När dessutom människorättsorganisationernas slutsatser inte lett till några åtgärder från regeringens sida har detta fått till följd att många människorättsaktivister gett upp sin verksamhet. Någon konstruktiv dialog mellan organisationer som verkar för mänskliga rättigheter och regeringen förekommer knappast, snarare ett utbyte av hårda ord.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Sverige har inget bilateralt utvecklingssamarbete med Togo. EU:s stöd till Togo drogs in 1992. Efter den politiska överenskommelsen mellan regeringen och oppositionen i augusti 2006 återupptogs samarbetet i form av ett stöd till landsbygdsutveckling. Efter parlamentsvalen i oktober 2007 har förbindelserna med EU normaliserats och utvecklingssamarbetet återupptagits.